

I. PERSPEKTIVE I PLANOVI RAZVOJA

za razdoblje 2007. - 2013.godine

SADRŽAJ

1. UVOD

- 1.1. POLAZNE OSNOVE
- 1.2. OGRANIČENJA
- 1.3. POTENCIJALI
- 1.4. PROGRAMSKI ZADATAK

2. PREDUVJETI RAZVOJA

- 2.1. PRAVNI TEMELJ
- 2.2. OBJEDINJAVANJE REGIONALNIH SUBJEKATA EKOLOŠKE PROIZVODNJE
- 2.3. POTICANJE ZADRUGARSTVA I OBJEDINJAVANJE INTERESNIH SKUPINA
- 2.4. OSIGURAVANJE PRIVATNO-JAVNOG PARTNERSTVA ZA MARKETING
- 2.5. INTENZIVIRANJE PROGRAMA EDUKACIJE I JAČANJE SAVJETODAVNE SLUŽBE
- 2.6. FORMIRANJE KONTROLNIH INSTITUCIJA
- 2.7. JAČANJE REGIONALNOG MEĐUSEKTORSKOG PARTNERSTVA
- 2.8. SURADNJA NA NACIONALNOJ I INTERNACIONALNOJ RAZINI

3. RAZVOJNI PLANOVI U KONTINUITETU

4. INTRODUKCIJA CILJANIH PROGRAMSKIH ZADATAKA

5. ZAKLJUČAK

II. PERSPEKTIVE I PLANOVI RAZVOJA za razdoblje 2007. - 2013.godine

1. UVOD

1.1. POLAZNE OSNOVE

Temelj izrade elaborata «Perspektive i planovi razvoja ekološke proizvodnje u Istarskoj županiji za razdoblje 2007. – 2013.godine» su:

- rezultati elaborata «Provedbenog izvješća o ekološkoj proizvodnji u Istarskoj županiji za razdoblje 1990. do 2006. godine»,
- zakonska uporišta republike Hrvatske,
- agrarna politika na županijskoj i nacionalnoj razini
- zaključci nacionalnih i internacionalnih tematskih skupova održivog razvitka
- smjernice IFOAM-a, kao svjetskog pokreta ekološke proizvodnje
- legislativa Europske unije
- European action plan for organic food and farming (NAT/257 CESE 1675/2004 DE/MW/JKB/ss)
- pojedinačni planovi programa i projekata koji direktno ili indirektno obrađuju problematiku ekološke proizvodnja, a u skladu su sa odrednicama održivog razvitka, kao strateškog cilja i interesa Istarske županije
- dokumentacije novih tehnologija
- izvješća savjetodavne službe za ekološku proizvodnju Istarske županije
- zatečeno stanje

Činjenice da na području Istarske županije postoji samo sedam ekoloških seoskih obiteljskih gospodarstva, s jedne strane pokazuje da je proizvodnja hrane u Istarskoj županiji saživjela, ali i da ju je prijeko potrebno intenzivnije razvijati. Dosadašnji naponi i sredstva uložena u programe ekološke proizvodnje poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda (sufinancirani od strane Upravnog odjela za poljoprivredu, šumarstvo, lovstvo, ribarstvo i vodoprivredu Istarske županije) solidna su osnova za razvoj, koji je u skladu sa strateškim ciljevima i interesom za održivi razvoj Istarske županije.

Razvoj, ovog u svijetu, vrlo propulzivnog područja (tržište eko-proizvoda u Europi doseže 11 bilion EUR-a/ u svijetu 23 biliona EUR-a) ne može se projicirati bez temeljite analize svih čimbenika. Stoga, promatrajući dešavanja na Istarskoj sceni u periodu od 1990 do 2006. godine, kao polazišta projekcije razvoja trebamo uvažiti:

- ✓ Istarska županija je među prvim prepoznala važnost ekološke proizvodnje, te je po mnogo čemu bila inicijator promjena i pionir razvoja.
- ✓ Djelovanjem udruga započela je ekološka proizvodnja u Istri.
- ✓ Savjetodavna služba za ekološku proizvodnju nositelj je informacije i znanja.
- ✓ Poljoprivredna infrastruktura u funkciji je razvoja ekološke poljoprivrede.
- ✓ Provedba programa proizvodnje bio-hrane polučila je početne rezultate.
- ✓ Zabranjena je uporabe genetski modificiranog sjemena i hrane.
- ✓ U Prostornim planovima predviđene su lokacije za ekološku poljoprivredu.
- ✓ Na području županije postoji politička volja i društveni interes za daljnji razvoj.
- ✓ Stvorene su mogućnosti za nadogradnju autohtonih proizvoda u ekološke.

-
- ✓ Postoji tržište u neposrednoj blizini, te mogućnost ugradnje u turizam.

1.2. OGRANIČENJA

Mada Istarska županija ima izuzetno povoljne uvjete za razvoj ekološke poljoprivrede, poljoprivredni subjekti tek se sporadično počinju interesirati o mogućnostima masovnije proizvodnje. Bilo kako bilo, ekološka proizvodnja hrane još uvijek nije dobila svoje pravo mjesto. Možebitnih je razloga mnogo, od kojih kao najznačajnije izdvajamo:

- Složenost i nedorečenost zakonske regulative u RH
- Nesređenog stanja poljoprivrednog zemljišta
- Manjak povoljnih financijskih sredstava za ulaganje u agrosustav s ciljem njegove prilagodbe za proizvodnju bio hrane; kreditne linije
- Zlouporebe terminologije
- Manjak stručnog kadra
- Nepostojanje oglednih farmi i pokusnih postrojenja
- Manjak usko specijaliziranog kadra unutar savjetodavne službe za ekološku proizvodnju
- Visoke cijene kontrole i nadzora
- Razvoj se temelji uglavnom na aktivnosti udruga
- Udruge nemaju financijski kredibilitet za provedbe programa
- Nepovjerenje u zadružni sustav
- Osjetni manjak literature, obrazovnih programa i periodičnih seminara
- Nepostojanje političke volje za intenzivniju materijalnu potporu ekološkoj proizvodnji hrane,
- Otpor poljoprivrednog sektora, industrije gnojiva i sredstava za zaštitu
- Veliko tržište u kojem dominiraju su trgovački lanci.

Objektivno promatrajući ograničenja ekološke proizvodnje proizlaze iz njezine multidisciplinarnosti. Tematiku ekološke proizvodnje prati čitav niz Zakona i zakonskih odredbi i pravilnika kojima se regulira proizvodnja i promet robe u Hrvatskoj, od kojih se mnogi preklapaju i najčešće se ne provode.

1.3. POTENCIJALI

Valorizirajući prirodne, ekološke, gospodarske, tradicijske, socio-društvene i tržno-ekonomske resurse razvidno je da Istarska županija obiluje potencijalima za proizvodnju ekoloških proizvoda koji u konačnici mogu imati oznaku geografskog podrijetla, tradicijskog ugleda i izvornosti. U neke od najznačajnijih ubrajamo:

- ✓ Povoljni klimatski uvjeti
- ✓ Još uvijek nezagađeno poljoprivredno zemljište
- ✓ Preradbeni kapaciteti
- ✓ Uvjeti za rasadničarsku proizvodnju
- ✓ Stručni kadar
- ✓ Temeljna poljoprivredna infrastruktura
- ✓ Udruženja za promociju ekološke proizvodnje
- ✓ Savjetodavna služba za ekološku proizvodnju
- ✓ Fond za razvoj poljoprivrede i agro-turizma

Senzibilizacijom širih društvenih slojeva prema ekološkoj proizvodnji hrane podršku razvoju daju brojni društveni i gospodarski subjekti, pa njihovu zainteresiranost (poglavito turističkih kapaciteta) treba svakako iskoristiti.

1.4. PROGRAMSKI ZADATAK

U Istarskoj županiji je s obzirom na prirodne posebnosti i razvijenu ekološku svijest, ali i višegodišnju senzibilizaciju građana prema projektima ekološke proizvodnje, stvoreno povoljno ozračje za intenzivniji rast ove suvremene gospodarske djelatnosti koja suštinski dotiče sve aspekte čovjekovog djelovanja. Stoga zakonska, kulturna, materijalna i politička ograničenja i potencijali trebaju staviti u funkciju proizvodnje ekoloških proizvoda sve raspoložive resurse kojima raspolaže Istarska županija, a koji mogu direktno ili indirektno utjecati na porast proizvodnje certificiranog ekološkog proizvoda.

U zaključcima akcijskog plana razvoja ekološke proizvodnje u Europskoj uniji (u čijoj su izradi ravnopravno sudjelovale sekcije Europskog ekonomsko - socijalnog odbora: poljoprivredna sekcija, sekcija ruralnog razvoja i sekcija zaštite okoliša), usvojenog od strane Europskog parlamenta, naglašava se njegova multidisciplinarnost i zahtjevnost. Zaključeno je također da je plan odgovor na očekivanja brojnih građana, te stoga znatno premašuje nadležnost poljoprivredno savjetodavnog vijeća EU.

Poučeni tim iskustvima ukazujemo da je programski zadatak izrade elaborata «Perspektive i planovi razvoja ekološke poljoprivrede u Istarskoj županiji za razdoblje 2007.-2013.» tek okosnica za izradu **prijeko potrebne Studije izvodljivosti razvoja ekološke poljoprivrede u Istarskoj županiji sukladno pravnoj stečevini Europske unije**. Naime tek preciznim definiranjem nadležnosti, kadrova - nositelja, rokova i osiguranjem financijskih sredstava (kako za oblikovanje studije tako i za realizaciju programa), moguće je pronaći optimum brzog i kvalitetnog porasta broja ekoloških SOG u Istarskoj županiji i masovnije proizvodnje certificiranih ekoloških proizvoda.

2. PREDUVJETI RAZVOJA

Usporedo sa objedinjavanjem međusektorskih projekata u oblik Studiju izvodljivosti vrlo je važno ispuniti neke od osnovnih preduvjeta razvoja, kako bi se dobilo na vremenu i kvaliteti. Obrazlažemo samo neke, naglašavajući da, problematici razvoja ekološke proizvodnje pristupamo sa gledišta održivosti unutar poljoprivrednog sektora, koja interferira sa ostalim gospodarskim i socijalnim djelatnostima.

Osim zakonske regulative, koja je temelj, razvoju ekološke proizvodnje treba prethoditi i realizacija slijedećih aktivnosti (ili barem njihovih djelova):

- OBJEDINJAVANJE REGIONALNIH SUBJEKATA EKOLOŠKE PROIZVODNJE
- POTICANJE ZADRUGARSTVA I OBJEDINJAVANJE INTERESNIH SKUPINA
- OSIGURAVANJE PRIVATNO-JAVNOG PARTNERSTVA ZA MARKETING

- INTENZIVIRANJE PROGRAMA EDUKACIJE I JAČANJE SAVJETODAVNE SLUŽBE
- FORMIRANJE KONTROLNIH INSTITUCIJA
- JAČANJE REGIONALNOG MEĐUSEKTORSKOG PARTNERSTVA
- SURADNJA NA NACIONALNOJ I INTERNACIONALNOJ RAZINI

2.1. PRAVNI TEMELJ

Realizacija plana i projekcije razvoja ekološke poljoprivrede na području Istarske županije moguća je prvenstveno ispunjavanjem zakonskih pretpostavki RH i prilagodbi istih sukladno pravnoj stečevini EU. Pravni temelj za izradu ovog elaborata, te donošenje razvojne strategije ekološke proizvodnje poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda predstavlja slijedeća važeća zakonska regulativa (odabir):

1. Zakon o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda (NN 12/01; NN 14/01)
2. Zakon o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu (NN 87/02; NN 117/03; NN 82/04)
3. Zakon o poljoprivredi (NN 66/01)
4. Zakon o poljoprivrednom zemljištu (NN 66/01; NN 87/02)
5. Zakon o zaštiti okoliša (NN 82/94; NN128/99)
6. Zakon o vodama (NN 107/95)
7. Zakon o zaštiti zraka (NN 178/04)
8. Zakon o zaštiti prirode (NN 70/05)
9. Zakon o otpadu (NN 178/04; 153/05)
10. Zakon zaštite od buke (NN 20/03)
11. Zakon o hrani (NN 117/03)
12. Zakon o zaštiti potrošača (NN 96/03)
13. Pravilnik o ekološkoj proizvodnji u uzgoju bilja i u proizvodnji biljnih proizvoda (NN 91/01; NN 10/07)
14. Pravilnik o sustavu ocjenjivanja sukladnosti u ekološkoj proizvodnji (NN 91/01)
15. Pravilnik o deklaraciji i označavanju ekoloških proizvoda (NN 10/07) koji je stupio na snagu 6. veljače 2007. godine i kojim su prestali važiti Pravilnik o postupku i uvjetima za stjecanje znaka ekološkog proizvoda (NN 13/02) i Pravilnik o deklaraciji ekoloških proizvoda (NN 13/02)
16. Pravilnik o preradi u ekološkoj proizvodnji (NN 13/02)
17. Pravilnik o ekološkoj proizvodnji životinjskih proizvoda (NN 13/02; NN 10/07)
18. Pravilnik o uvjetima i načinu upisa u upisnike ekološke proizvodnje poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda (NN br. 13/02)
19. Pravilnik o stručnom nadzoru u ekološkoj proizvodnji (NN 13/02; NN 10/07)
20. Pravilnik o ekološkoj proizvodnji u preradi vlakana (NN 81/02)
21. Pravilnik o visini naknade troškova za provedbu stručnog nadzora nad ekološkom proizvodnjom i troškova utvrđivanja sukladnosti s temeljnim zahtjevima (NN 85/02; NN 101/03)
22. Popis pravnih osoba za provedbu postupka potvrđivanja nad ekološkom proizvodnjom (NN 81/02; NN 15/04)
23. Popis ovlaštenih laboratorija za provedbu postupka potvrđivanja u ekološkoj proizvodnji (NN 81/02; NN 10/07)

24. Popis ovlaštenih laboratorija za ispitivanje temeljnih zahtjeva za ekološke proizvode (NN 22/06)
25. Popis nadzornih stanica za obavljanje stručnog nadzora nad ekološkom proizvodnjom (NN 81/02; NN 15/04; NN 22/06)
26. Popis pravnih i fizičkih osoba brisanih i upisanih u Upisnik proizvođača u ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda (NN 68/03; NN 15/04; NN 32/05 (upisanih u 2004. godini), NN 22/06 (upisanih u 2005. godini); NN 22/06 (brisanih u 2005. godini) i NN 10/07
27. Popisa pravnih i fizičkih osoba upisanih u Upisnik uvoznika ekološke proizvodnje (NN 22/06; NN 10/07)
28. Odluka o korištenju materijala za reprodukciju koji nije dobiven ekološkom proizvodnjom u 2007. godini (NN 18/07)

Prema tim zakonima i podzakonskim aktima ekološka proizvodnja poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda poseban je sustav održivog gospodarenja, koji uključuje sve ekološki, gospodarski i društveno opravdane proizvodno-tehnološke metode, zahvate i sustave, najpovoljnije koristeći plodnost tla i raspoložive vode, prirodna svojstva biljaka s pomoću prirodnih sila i zakona, uz propisanu uporabu gnojiva, sredstava za zaštitu bilja i životinja sukladno sa međunarodno usvojenim normama i načelima.

Jedna od jednostavnijih definicija svakako je ona u kojoj se ekološka proizvodnja definira kao sustav točno definiranih pravila s pomoću kojeg se prirodi nadoknađuje sve ono što joj se u proizvodnom procesu oduzima. Zato ekološka proizvodnja nije samo proizvodnja «zdrave» hrane, već zapravo proizvodnja «zdrave» prirode i okoliša. **Kao takva traži etabliranje svoje pozicije u zakonskoj regulativi, koja treba biti jasna i dorečena.**

2.2. OBJEDINJAVANJE REGIONALNIH SUBJEKATA EKOLOŠKE PROIZVODNJE

Mada uspješno rješenje mnogih problema ekološke proizvodnje hrane zahtijeva djelovanje na svim razinama, od globalne do lokalne, činjenice pokazuju da je sinergija regionalnih subjekata u Istarskoj županiji najučinkovitiji način. **Komunikacija, dijalog, suradnja, partnerstvo i usklađeno međudjelovanje na ovom naglašeno multi i interdisciplinarnom području nameće se kao nužnost.** Uspješno djelovanje na svim razinama, vertikalnim i horizontalnim povezivanjem, predmijeva usku suradnju civilnog sektora – javnosti i institucija građanskog društva (kao glavnog dosadašnjeg aktera), lokalne uprave i samouprave i gospodarskih subjekata. Prepoznavanjem njihove međusobne uvjetovanosti i sinergijom aktivnosti, mogu se očekivati dalekosežniji učinci uz bitno niža financijska ulaganja.

Dobra platformu razvoja je i **objedinjavanje djelovanja među udrugama proizvođača stvaranjem zajedničkog oblika udruživanja** koje će biti partner za pregovor i ugovaranje partnerstva na svim razinama. Usporedo s time treba i udruge građanskog društva, dakle one nevladine neprofitabilne organizacije koje populariziraju ekološku proizvodnju te prenose informacije, uključiti u provedbu stvaranjem partnerskih odnosa između udruženja i županijskih agencija za razvoj

(AZRRI d.o.o., IRTA d.o.o., IDA d.o.o., MIH d.o.o.), fondova za razvoj civilnog društva i gospodarskih subjekata.

Intersektorska suradnja među županijskim strukturama lokalne uprave i samouprave naročito je važna jer se planiranje treba provoditi ugradnjom zaključaka ostalih razvojnih dokumenata Istarske županije. Nabrajamo samo neke:

- ❖ Master plan turizma Istarske županije
- ❖ Strategija razvoja poljoprivrede u Istarskoj županiji
- ❖ Koncept sustava gospodarenja otpadom u Istarskoj županiji
- ❖ Županijski program zaštite okoliša
- ❖ Istarski vodozaštitni sustav - IVS
- ❖ Regionalni operativni program Istarske županije

Budući da je gotovo u svim strateškim razvojnim zamislima ekološka poljoprivreda prepoznata kao potencijal održivog razvitka Istarske županije, moguće je očekivati, a time i zahtijevati, jaču kadrovsku, tehničku i materijalnu podršku svih ostalih Upravnih odjela Istarske županije (zdravstvo, turizam, zaštita okoliša, gospodarstvo, kultura) u realizaciji programa razvoja.

2.3. POTICANJE ZADRUGARSTVA I OBJEDINJAVANJE INTERESNIH SKUPINA

Projekti marketinškog pristupa promocije ekološkog proizvoda nastupima na izložbama i sajmovima, te organizacijom tematskih promocija, putem udruga, pokazali su da je u datom trenutku, kada za takve projekte nije postojao poduzetnički interes, to bilo optimalno. Ipak blaga amortizacija poteškoća koje nastaju prilagodbom na tržišne uvjeta Europske unije nužno je potrebna. To prelazi mogućnosti i ovlaštenja građanskih organizacija. **Stoga se okretanje potencijalima zadružnih oblika funkcioniranja** (Zadružni centar, zadruga, zadružni savez...) **nameće kao nužnost.**

2.4. OSIGURAVANJE PRIVATNO-JAVNOG PARTNERSTVA ZA MARKETING

Poticaj programima standardizacije proizvoda i općenito marketinškog osmišljavanja proizvodnje, prijeko su potrebni, kako bi se na području županije objedinile interesne skupine u fazi dok gospodarstvo ne prepozna opravdanost ulaganja u projekte održivog razvitka. Projekt «Županijski proizvod» trebao bi u sebi sadržavati i prefiks ekološki. Jer prepuste li se ekološki proizvođači sami sebi i ne osiguraju im se poticajni mehanizmi trženja, bojimo se da do masovnijeg razvitka ekološke proizvodnje, proizvodnje koja je dugoročno ekonomski, ekološki i društveno opravdana, ipak neće doći. **Objedinjavanje interesa u trgovačka poduzeća, javno-privatna partnerstva, partnerstva agencija za razvoj i županijskih poduzeća, koja će na sebe preuzeti početni rizik marketinga ekološke proizvodnje, preduvjet je uspjeha.**

2.5. INTENZIVIRANJE PROGRAMA EDUKACIJE I JAČANJE SAVJETODAVNE SLUŽBE

Naglašavajući da je ekološka proizvodnja poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda zaokružen sustav proizvodnje, prerade, prodaje i potrošnje bio-proizvoda

multidisciplinarnog karaktera, logika nam nalaže da pronositelji znanja moraju biti dio tima. Ako sustav obuhvaća (odabir):

1. Odgovorno postupanje s okolišem (s otpadom)
 2. Biljnu proizvodnju
 - ratarstvo
 - povrtlarstvo
 - sjemenarstvo
 - rasadničarstvo
 - vinogradarstvo
 - voćarstvo (...uzgoj smokve, masline)
 3. Uzgoj aromatičnog i ljekovito bilja
 4. Stočarsku proizvodnju
 - govedarstvo
 - svinjogojstvo
 - ovčarstvo
 - kozarstvo
 - peradarstvo
 - pčelarstvo
 - uzgoj rasplodnog materijala
 5. Ribarstvo i marikulturu
 6. Prikupljanje i uzgoj plodova šume (tartufi, šparoge, gljive, kupine i dr.)
 7. Ekološko lovstvo
 8. Preradu vlakana i proizvodnju tekstila
 9. Preradu poljoprivrednih proizvoda
 - preradu mlijeka i mliječnih proizvoda
 - preradu brašna
 - proizvodnju ulja
 - preradu voća
 - preradu povrća
 - preradu mesa i mesnih proizvoda
 - proizvodnju kruha i slastica
 10. Vinarstvo
 11. Proizvodnja piva
 12. Proizvodnja dječje hrane
 13. Ekološko kuharstvo
 14. Proizvodnja ekološke ambalaže
 15. Proizvodnja gnojiva
 16. Proizvodnja sredstava za zaštitu
 17. Proizvodnja ekoloških aditiva
 18. Marketing ekološke proizvodnje
 19. Seoski turizam (agroturizam, eko-agroturizam)
- ...i još mnoge druge grane koje sustavnim razvojem ekološke proizvodnje postupno ulaze u sve grane čovjekovog djelovanja. **Zato savjetodavna služba treba biti ne samo informacijsko – bazična, već i usko specijalizirana za pojedina područja.** Osim stručnjaka biotehničkog profila (agronomi, prehrambeni tehnolozi, veterinari, biotehnolozi, ekolozi, sanitarni inženjeri) razvoj ekološke proizvodnje traži

jake ekonomske stručnjake (marketing, menadžment, agroekonomika, financije) te gastronome, dizajnere i prodavače.

Naime samo se na prvi pogled nekome može činiti jednostavnim premostiti očit manjak kadrova. Povrh toga specijalisti određenih područja tijekom školovanja se tek posljednjih par godina susreću s pojmom ekološke proizvodnje u obrazovnim institucijama (izborni predmeti), što ih na žalost ne čini ekspertima. Ipak mali je broj stručnjaka i znanstvenika koji su opredijelivši se za doprinos razvoju ove propulzivne, u istoj nastaviti profesionalni angažman. Svugdje u svijetu, Europi, pa tako, malo pomalo i u Hrvatskoj, ekološka proizvodnja se živi, da bi se od nje jednom živjelo. **Zato je prijeko potrebno formirati stručno-savjetodavnu službu za ekološku proizvodnju koja bi znanjem pokrivala barem glavne poljoprivredne djelatnosti Istarske županije** (vinogradarstva, maslinarstva, vinarstva, proizvodnje pršuta i drugih mesnih proizvoda, proizvodnje plodova šume, proizvodnje mliječnih proizvoda, proizvodnje voća i povrća). Primjer formiranja ekološke poljoprivredno-savjetodavne službe modelom sufinanciranja 40% država, 30% općine 30% županija, mogao bi biti primjer za njezino kadrovsko ekipiranje, a time i stvaranja uvjeta za daljnji razvoj.

Nije puno bolje ni stanje u izdavaštvu i literaturi koja obrađuje ovo područje. Desetak knjiga prevedenih na hrvatski jezik, manjak udžbenika koji obrađuje ekološku proizvodnju s aspekta cjelovitosti sustava, nepostojanje stručnih časopisa na hrvatskom jeziku, štire informacije na internetu, ukazuju da gospodarski interes za formiranje biblioteke ekološke poljoprivredno-proizvodnje još ne postoji. Možda bi upravo Istarska županija međunarodnim programima partnerstva mogla formirati obrazovnu bazu. **Male biblioteke zaokruženih proizvodnih sustava** (od ekološkog zrna do makrobiotičkog kolača, od proizvodnje ekološke plave ribe do funkcionalne hrane, od proizvodnje ekološke masline do proizvodnje ekološkog hladno prešanog maslinovog ulja), **bilteni i časopisi čine se nužnim.**

Monopol znanja pojedinaca u jednom trenutku predstavlja društveno-politički problem, zbog mogućnosti drugačijih interpretacija istine koju drugi ne razumiju. Stoga, svakako treba iskoristiti sva raspoloživa znanja, te ih prema mogućnostima s vremena na vrijeme obnavljati **organizacijom stručnih seminara, studijskih putovanja i specijalizacija.** Dakle osnovica, pa čak i dio infrastrukture postoji, još je potrebno malo nadgradnje pa da programi edukacije rezultiraju znatnim gospodarskim pomacima u prostoru Istarske županije.

2.6. FORMIRANJE KONTROLNIH INSTITUCIJA

Kako je ekološka proizvodnja nadzirani sustav proizvodnje, pretpostavka njezinog pojavljivanja na tržište je certifikacija proizvoda. Prema Hrvatskim propisima kontrolu provode ovlaštene NADZORNE STANICE (abecednim redom Agribiocert, Omišalj; Bioinspekt, Osijek; Biopa, Osijek; Biotehnikon, Split; Prva ekološka zadruga, Bjelovar; Hrvatske šume, Zagreb; Zik, Zagreb),. One provode stručni nadzor nad ekološkom proizvodnjom i zapisnik šalju u Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva RH, koje ukoliko proizvođač zadovoljava preduvjete upisuje u upisnik ekoloških

proizvođača pod određenim rednim brojem. (2006.) Nakon toga traži se od ovlaštene PRAVNE OSOBE ZA POTVRĐIVANJE (abecednim redom Agribiocert, Omišalj, Biopa, Osijek) potvrđnica kako za prelazno razdoblje u ekološkoj proizvodnji, tako i za certificiranu ekološku proizvodnju. Dobivena potvrđnica služi za dobivanje rješenja da se stave znak Hrvatski ekološki proizvod, odnosno Hrvatski ekološki proizvod u prelaznom razdoblju.

U Istri još nema matične, županijske kontrolne institucije. Štoviše nisu se organizirali seminari za osposobljavanje kontrolora koji bi predstavljali savjetodavni potencijal do trenutka omasovljenja ekološke proizvodnje spremne za nadzor. U Istarskoj županiji u nadzoru sudjeluju sve nadzorne stanice registrirane u Republici Hrvatskoj. Seoska obiteljska gospodarstva kontrolnu instituciju biraju sami, pa se dešava da su razlike u troškovima kontrole vrlo velike. Nameće se stoga potreba za **osposobljavanjem institucije za kontrolu ekološke proizvodnje, koji bi pored kontrole ekološke proizvodnje bio specijaliziran i za nadzor HACCP-sustava, te standardizacije tipičnih, tradicijskih i autohtonih proizvoda.**

2.7. JAČANJE REGIONALNOG MEĐUSEKTORSKOG PARTNERSTVA

Ugradnja razvoja ekološke poljoprivredne proizvodnje u ROP kao sastavnog dijela ukupnog razvoja sektora pretpostavlja **ugradnju razvojnih programa ekološke proizvodnje poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda i u Strategiju razvoja poljoprivrede ruralnog prostora Istarske županije** (u izradi).

Budući da su u proteklom razdoblju udruge proizvođača ali i udruge civilnog društva bile glavni promotori, nositelji i prenositelji informacija, znanja i iskustva, taj demokratski vid provedbe razvojnog programa treba nastaviti. Ipak, udruge ne mogu ponovno «alternativno-romantičarski» lutati društveno-političkom scenom nastojeći otvarati vrata masovnije ekološke proizvodnje. Provedbe programa i pojedinačnih – specijaliziranih projekata, **precizno definiranim partnerskim odnosima lokalne uprave i civilnog društva nude se kao rješenje.** Time bi se mnogostruko iskoristila kadrovska ekipiranost članova udruga, koji su spremni svoje slobodno vrijeme trošiti na realizaciju razvojnih ciljeva.

Povrh toga koliko god u posljednjih par godina suvremena poljoprivreda svojata ekološku proizvodnju, ona ipak ostaje zaokružen multidisciplinarni sustav. Međudjelovanje etike, sociologije, ekologije, zaštite okoliša, poljoprivrede, ribarstva, šumarstva, vodoprivrede, prehrambene-tehnologije, biotehnologije, ekonomije, zdravstva, ugostiteljstva i turizma, permanentno se isprepliće. **Stoga se regionalno međusektorsko partnerstvo nameće kao logična alternativa.** Kao dobar primjer navodimo uporabu ekološkog - hladno prešanog maslinovog ulja za suzbijanje kardio-vaskularnih i neuroloških poremećaja, kao jedan mali pilot projekt. U tom smislu treba suradnjom kroz Upravne odjele (zaštita okoliša, gospodarstvo, turizam i poljoprivreda) ugraditi ekološku proizvodnju i u ostale programe koji trebaju polučiti rezultate koncepta održivosti u Istarskoj županiji.

2.8. SURADNJA NA NACIONALNOJ I INTERNACIONALNOJ RAZINI

Ekološka poljoprivreda u Istri, u Hrvatskoj, u Europi, samo je dio pokreta svjetskog razmjera. Pokreta civilnog društva koji se započeo razvijati dvadesetih godina prošlog stoljeća. Potražnja prvih proizvoda započela je tek negdje sedamdesetih godina prošlog stoljeća, a osamdesetih se godina počelo intenzivnije promovirati pokret, uvoditi kontrola ekološke proizvodnje i marketing. Pravno uporište razvoju u Europi daje regulativa EU EEC no.2092/91. Sve do tada postojali su samo standardi IFOAM-a i lokalnih, regionalnih i državnih udruženja za ekološku proizvodnju. 2001., zatim 2002. pokušavalo se ugraditi akcijski plan za razvoj ekološke proizvodnje u dokumente EU, no tek 2004. Europski parlament prihvaća razvojni plan. Igram slučaja predstavnici Istarske županije bili su sudionici tog velikog skupa u Briselu (Radočić – kao predsjednica krovne organizacije BIOS-a). Tada je zaključeno da akcijski plan razvoja ekološka proizvodnja poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda treba ispuniti tri zadatka:

- Stvoriti tržište ekološkog proizvoda (informirane i ekološki svjesne javnosti)
- Učinkovitije poticati ekološku proizvodnju
- Poboljšati i ojačati EU-standarde i postrožiti inspekciju i uvoz

Budući akcijski plan predstavlja krucijalni doprinos daljnjem razvoju agrarne strategije, njegovo ukazivanje na osobitost ekološkog gospodarenja u budućnosti, temelj je i Europske agrarne politike. Ugradnja elemenata plana i načini rješavanja pojedinih spornih pitanja na nivou međunarodne zajednice, pretpostavlja i **suradnju na međunarodnom nivou.**

Dosadašnja dobra praksa razmjena iskustva i znanja na nacionalnoj razini djelovanjem udruga, učešćem na okruglim stolovima, tematskim skupovima i slično, pokazala je da su i udruge na nacionalnoj razini prilično oprečnih razmišljanja. I tako dok jedni smatraju da je proizvođač centar razvoja ekološke proizvodnje u Hrvatskoj, druge smatraju da su senzibilizacija javnosti na način očuvanja prirode i zdravlja ljudi motivi razvitka. **Nacionalni konzorcij udruga bio bi možebitno rješenje** jer bi time udruge postale ravnopravni partner u pregovorima sa subjektima moći. Ovako one su marginalizirane i tek sporadično konzultirane.

3. RAZVOJNI PLANOVI U KONTINUITETU

Rezultati elaborata «Provedbenog izvješća o ekološkoj proizvodnji u Istarskoj županiji za razdoblje 1990. do 2006. godine» pokazali su da započeti razvojni planovi zahtijevaju kontinuiranu provedbu kako bi polučili pojedinačne ciljeve. Kako je sinergija pojedinačnih projekata i programa dobar način realizacije strateških ciljeva razvoja gospodarstva Istarske županije: poljoprivrede i turizma, na način ugradnje održivosti, potrebno je nastaviti, doraditi ili intenzivirati provedbu:

- PROGRAMA PROIZVODNJE BIO-HRANE
- POTICANJA INTERESNIH UDRUŽIVANJA I PROJEKATA CIVILNOG SEKTORA
- PROGRAMA PROMOCIJE TIPIČNIH I EKOLOŠKIH PROIZVODA

- RAZVOJNIH PROGRAMA ZAŠTITE GEOGRAFSKOG PODRIJETLA
- RAZVOJNIH PROGRAMA ZAŠTITE GENETIČKOG MATERIJALA
- PROGRAMA POTICANJA ETNO-ENO-GASTRO PONUDE
- REALIZACIJE ZABRANE GMO SJEMENA I HRANE

4. INTRODUKCIJA CILJANIH PROGRAMSKIH ZADATAKA

Razvoj ekološke proizvodnje hrane u istarskoj županiji treba se razvijati na način introdukcije ciljanih programskih zadataka u programe i strategije, te jačanje institucionalizacije, kadrovske strukture i mehanizama same provedbe programa i projekata ekološke proizvodnje hrane.

Mada su neki od važnijih ciljeva:

- ❖ Razvoj ekološke proizvodnje hrane politikom poticanja nadzora i certifikacije
- ❖ Razvoj ekološke poljoprivrede ugradnjom novih tehnologija
- ❖ Razvoj ekološke proizvodnje ugradnjom pravodobne informacije i znanja

već ugrađeni u strateške dokumente Istarske županije, potrebno ih je revidirati, osuvremeniti ili doraditi. Naime sustavni, propulzivni razvoj oblikuje ne samo društveno-političku platformu razvoja već i sam prostor u kojem se ekološka proizvodnja provodi. Klimatski faktori su narušeni. Stanje tla se promijenilo. Turizam je počeo oblikovati prostor po svojoj mjeri. Narušava se biološka raznolikost introdukcijom ekološke poljoprivrede u obliku monokulture. Ugradnja GMO tehnologija u sjemenski i sadni materijal može bitno izmiče kontroli.

Zato pored dosad jasno definiranih ciljeva, od kojih ističemo:

- Izrada studije iskustva, mogućnosti, prepreka i preporuka za razvoj ekološke proizvodnje u Istarskoj županiji
- Sufinanciranja pilot projekata
- Izrade baze podataka razvojnih modela
- Praćenja rezultata i stalne prilagodbe akcijskog plana
- Poticanja udruživanja i razmjene znanja, iskustva i mogućnosti
- Organizacije sustava praćenja kontrole okoliša kao preduvjeta
- Marketinške potpore

plan potrebuje i nove aktivnosti koje proističu iz razvojnih potencijala razvoja i ograničenja.

Sumarno smatramo da plan razvoja ekološke proizvodnje poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda za razdoblje od 2007. do 2013. treba realizirati slijedeće aktivnosti, odnosno ciljane zadatke koji su uvjet njegove realizacije i održivosti:

- UGRADNJU EKOLOŠKE PROIZVODNJE HRANE U STRATEGIJU RAZVOJA
- OBJEDINJAVANJE SUBJEKATA U REGIONALNI SAVEZ
- FORMIRANJE STRUČNOG VIJEĆA ZA RAZVOJ EKOLOŠKE POLJOPRIVREDE
- SUFINANCIRANJE LEGALIZACIJE EKOLOŠKOG PROIZVODA
- POPULARIZACIJU EKOLOŠKE PROIZVODNJE HRANE
- DORADU TIPIČNIH PROIZVODA U EKOLOŠKE PROIZVODE
- STANDARDIZACIJU I OBJEDINJAVANJE ISTARSKOG EKO BRENDA
- RAZVOJ I PRIMJENA NOVIH BCS PI TEHNOLOGIJA

5. ZAKLJUČCI

Temeljem rezultata elaborata «Provedbenog izvješća o ekološkoj proizvodnji u Istarskoj županiji za razdoblje 1990. do 2006. godine», zatečenog stanja, te pravnih temelja, razvoj ekološke proizvodnje na području Istarske županije moguće je realizirati u razdoblju od 2007. do 2013. godine uz poštivanje odrednica održivog razvoja, primjene suvremenih znanja i tehnologija, te političke podrške. Smatramo da bi za pronalaženje optimalnih rješenja trebalo prihvatiti sljedeće smjernice:

- 1. Ekološku proizvodnju hrane u Istarskoj županiji potrebno je razvijati koristeći prirodne prednosti, dosadašnja iskustva, raspoloživi kadar i institucije te pozitivnu zakonsku regulativu.**
- 2. Nastaviti provedbu razvojnih programa proizvodnje ekološke hrane, poticanja dorade, standardizacije i marketinške valorizacije ekoloških tipičnih, tradicijskih i autohtonih proizvoda s ciljem stvaranja prepoznatljive marke Istarskog ekološkog proizvoda.**
- 3. Tematski objediniti regionalne subjekte institucionalizacijom ili projektnim zadacima, te osnovati Savjetodavno Vijeće za ekološku proizvodnju Istarske županije, Konzorcij proizvođača i Savjetodavni centar održivog razvoja i proizvodnje tipičnih proizvoda.**
- 4. Stimulativnim mjerama agrarne politike i harmonizacijom mjera na lokalnom, regionalnom i nacionalnom nivou stvarati pretpostavke za ugradnju novih tehnologija i nadzor ekološke proizvodnje.**
- 5. U strateške razvojne dokumente Istarske županije etablirati programe razvoja ekološke poljoprivrede.**
- 6. Inicirati stvaranje javno - privatnih partnerskih odnosa u cilju prostorne i ekonomske valorizacije ekološke proizvodnje te zaštite općeg društvenog interesa.**
- 7. Razvijati ogledna imanja introdukcijom suvremenog znanja i novih tehnologija poštujući ekološke posebnosti prostora.**
- 8. Stvarati pretpostavke za ugradnju i provedbu obrazovnih programa ekološke proizvodnje u sve razine obrazovnog sustava uključujući i izradu / izdavanje stručne literature.**
- 9. Stvoriti županijsko bioetičko povjerenstvo za provedbu zaključaka zabrane uporabe GMO sjemena i hrane.**
- 10. Izraditi Studiju izvodljivosti razvoja ekološke poljoprivrede u Istarskoj županiji sukladno pravnoj stečevini Europske unije.**

